

En kollektiv skyld?

Av P. O. STORLID, Stavanger

Det er ingen spøk å ha tapt en krig. Aller minst den de allierte vant. Og aller verst er det å ha deltatt frivillig på den tapende siden. De som gjorde det, var i sin alminnelighet kriminelle eller gale, som nordmenn også forrædere. De har som nordmenn forrådt Norge ved å slåss mot Stalin, som på den tid sto på demokratis, kristendoms osv. side. («Forward, Christian soldiers!») I hans eget land er det riktignok ikke lenger nødvendig å tro dette.

Til norsk historieskriving er glasnost foreløpig ikke kommet. Men det er like før. Fjertoft heter en mann, Blindheim en annen. Ingen norsk motstandsmann er så høyt dekorert som Blindheim. Få har så ubarmhjertig som han flerret i stykker etterkrigsløgnen. I kraft av sin innsats har han så god råd. Ikke alle skrivende har det.

En dag har Aftenbladet et intervju med «MG-Knudsen», etterlevende formann i det «norske» kommunistparti. En jovial og hyggelig kar, den MG-Knudsen. Tar naturligvis avstand fra Stalins mord på 30 til 60 millioner, men idéologien er all right. Beklager imidlertid gjentatt at «kameratene løy» for ham, stadig vekk. Må altså ha vært i svært

dårlig selskap. Han visste ingenting om det som hendte. Nei, mannen som i årevis ledet Moskva Radios norske propagandasending visste ikke, så ikke, hørte ikke, forstod ikke. Ingen verdens ting. Men en hyggelig gubbe, den MG-Knudsen. Intervjueren må ha smilt like vennlig som han selv. En koselig variant av den kritisk-oppsøkende journalistikk.

Noen dager etter anmeldes av Einar O. Risa en bok av en frontkjemper. Anmelderen finner at den bare er «et forsvarsskrift for hans egne handlinger under krigen». Hans handling – ikke i flertall – var at han satte livet på spill som frivillig. Noen synes slikt er et flott vitnesbyrd om et menneskes karakter. Uansett side. Anmelderen synes tydeligvis ikke det. Han interesserer seg mest for det som ikke står i boken: Han hadde vel hørt om jødeforfølgelser i Tyskland før krigen? Gikk det an å la være å høre rykter ved fronten, om drap på jøder og andre i bakre områder? Sikkert gjorde det. Ved fronten er det så mangt annet å sysle med. Særlig aller forrest, der angjeldende avdeling stadig var. Forresten har ikke forfatteren nevnt noe om den jublende motakelse tyskerne fikk i Ukraina og andre deler av Stalins rike

heller, og noe av det må han i skyndingen ha sett. Og ingenting om de mellom en og to millioner sovjetborgere som meldte seg frivillig til tjeneste på tysk side. For dem hadde ingen kamerater løyet, de kjente Stalin godt nok. Og har vel tenkt at så ille kunne ikke noe annet være. Laveste anslag over Stalins mord satt opp mot høyeste over Hitler, gjør resonnementet forståelig. Men dette etterlyses ikke. Ikke enhver mangel er like alvorlig.

På den aktuelle tid kunne MG-Knudsen og frontkjemperen vite dette: I Tyskland ble jøder hundset og håndfast «oppfordret» til å utvandre, som de fleste gjorde. I Stalin-staten hadde i årevis pågått «utrenskninger» og «likvidasjoner» av millioner mennesker. Med denne viten valgte de hver sin vei. Det er ikke innlysende at MG-Knudsen, var mer moralsk enn frontkjemperens

Målt med samme målestokk fortoner saken seg slik: Enten er frontkjemperen og hans kamerater «kollektivt ansvarlige» for alt Hitler foretok seg, eller de er det ikke. I så fall er MG-Knudsen & Co. heller ikke «ansvarlige» for Stalin. Men hvis frontkjemperen er det, får det dystre konsekvenser for intervjuobjektet og noen til.

Stavanger Aftenblad
12.12.1959